

6. Кузнецова Т.В. Системазнак «друкованого» почерку: перспективита можливість вдосконалення / Т.В. Кузнецова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. — 2010.- с. 255.

Чайка І.О., студентка,

Науковий керівник: Шиян А.Г.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Приватну детективну діяльність було започатковано в правоохоронній практиці наприкінці минулого століття, коли суспільство дійшло висновку, що успішно реалізувати правоохоронні функції (навіть традиційно сталі) можуть не лише державні органи. Саме в цей період у країнах американського та європейського континентів виникла й почала стрімко розгортатися мережа приватних охоронних детективних і розшукових (останні два поняття мають спільне етимологічне походження від англ. detective – агент таємної служби розшуку й лат. detectio – розкриття) [1, с. 142] бюро, агенцій чи об'єднань. Удосконалюючи нормативно-правову базу, форми та методи власної діяльності, вони засвідчили свою ефективність, корисність і необхідність для суспільства.

Функціонування приватних детективів вважається таким, що значною мірою збільшує відповідальність державної правоохоронної системи за вчасне та високопрофесійне реагування на потреби ситуації у державі. У багатьох країнах світу детективна діяльність є визнаною на державному рівні, врегульована законами та оптимально використовується для збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів.

Особливої гостроти проблема співвідношення державних та громадських інтересів у сфері провадження негласного контролю за інформаційними ресурсами набула у США та Європейському Союзі. Зокрема, у Великобританії та Сполучених Штатах діють законодавчі обмеження для використання відеоспостереження на виробництві. Натомість, в Австрії, Німеччині, Норвегії та Швеції роботодавець зобов'язаний дійти згоди в цих питаннях з працівниками.

У Великобританії ніхто не може просто відкрити бізнес і стати приватним детективом, адже для цього необхідно здавати іспити на профпридатність та отримувати ліцензію. Належність чи членство у відповідній асоціації, такої, наприклад, як Асоціація Британських детективів гарантує, що людина володіє достатнім досвідом у цій сфері. Стати членом Асоціації Британських детективів можна при наданні рекомендацій з держустанов (поліції, кримінального чи міжнародного розшуку) і наявності юридичної освіти. Крім цього враховується кількість розкритих справ, здатність кандидата логічно мислити, витримувати стресові ситуації. Така перевірка мало чим відрізняється від перевірки під час працевлаштування у державні правоохоронні органи [2].

Діяльність приватних детективів у Німеччині характеризується комерціалізованою спрямованістю. Приватне детективне бюро у ФРН повинне бути зареєстроване як «установа, що займається ремеслом (промислом)». Бюро має виконувати всі закони і постанови, що стосуються подібних установ у даній землі Німеччини. На відміну від деяких інших країн, засновник не повинен володіти професійною підготовкою, натомість є вимоги щодо наявності мінімального капіталу [3, с. 253].

Частим явищем для німецьких детективних агенцій є дії провокативного характеру (особливо – стосовно іноземців): викрадення і псування автомашин; демонстративні огляди особистих речей; пограбування та вандалізм; дзвінки та листи з погрозами. Такі дії використовуються німецькими державними спецслужбами, оскільки у випадку зриву і розкриття, залучення уваги преси,

сама спецслужба уникає відповідальності, перекладаючи її на приватних детективів.

Значну увагу детективні агентства Німеччини приділяють об'єктам інфраструктури, які часто відвідуються іноземними співробітниками спільних підприємств, членами екіпажів іноземних суден (наприклад – ряд готелів, ресторанів, кафе у припортовій частині Гамбургу). На цих об'єктах найбільш ефективно використовуються як агентурні, так і оперативно-технічні можливості для отримання додаткової інформації про поведінку іноземців у неформальній обстановці, їх контакти з місцевими підприємцями, спроби отримання відомостей комерційного, фінансового, науково-технічного характеру [4, с. 12].

У США права і можливості приватного детектива безпосередньо пов'язані з його класом. Приватним детективам присвоюються класи А або С (клас В присвоюється охоронцям). Детективи класу А можуть займатися виключно збиранням інформації. Клас С дає право носіння зброї, проведення розслідування і надання охоронних послуг [4, с. 15]. Детективам обох класів дозволено затримувати осіб, запідозрених у вчиненні злочину і передавати їх у поліцію, але заборонено проводити обшуки і арешти. Отримання ліцензії на заняття приватним розшуком у США справа досить складна і тривала. Крім того, ліцензія діє тільки в межах одного штату, тому великі детективні агентства реєструються одночасно в декількох штатах США.

В Республіці Білорусь приватна детективна діяльність з'явилась після розпаду Радянського Союзу. Детективам видавали відповідні дозволи і вони активно працювали. Але вже у 1998 році їх діяльність було припинено на підставі Декрету Президента «Про заходи щодо вдосконалення охоронної діяльності в Республіці Білорусь» [5]. Разом з охоронною діяльністю зазначеним указом була ліквідована і приватно розшукова. На сьогодні де-юре приватної детективної діяльності в Республіці Білорусь не існує, але де-факто білоруських приватних детективів можна легко знайти в мережі Internet. В результаті відсутності належного правового регулювання білоруські приватні

детективи, в своєму професійному прагненні допомогти клієнтам, часто здійснюють кримінальні правопорушення. Водночас, правова неоднозначність не дозволяє приватним детективам ефективно взаємодіяти з правоохоронними органами. Можливим лишається тільки приховане співробітництво – обмін інформацією з надійними приятелями, друзями, родичами, що є службовцями правоохоронних органів. Це, в свою чергу, є вкрай несприятливим корупціогенним фактором.

Порівняно з Республікою Білорусь, в Російській Федерації діяльність приватного детектива врегульована значно краще. Видача ліцензій на приватну розшукову діяльність на певній території Російської Федерації проводиться відповідним органом внутрішніх справ у межах його компетенції. Органи внутрішніх справ мають право встановлювати достовірність наданих претендентом відомостей, у тому числі шляхом проведення співбесіди з громадянином, який претендує на отримання ліцензії [6, с. 886].

Іноземний та міжнародний досвід у сфері детективної діяльності, з огляду на новизну цієї діяльності для України, є дуже цінним і потребує свого дослідження та врахування всіх позитивних і негативних складових, при впровадженні його елементів у вітчизняних реаліях. Приватні детективні агентства в різних державах відіграють різну роль. В деяких вони існують поза законом, фактично порушуючи його, в своїй спробі надавати відповідні послуги населенню, в інших – ефективно доповнюють діяльність правоохоронних органів та відіграють роль важливої складової системи державної безпеки.

Необхідними умовами ефективного функціонування та розвитку приватної детективної діяльності в Україні є:

1) створення відповідного законодавства, яке б не тільки легалізувало приватну детективну діяльність, але й окреслювало сферу її застосування, тенденції та стратегію розвитку;

2) забезпечення найширшої взаємодії правоохоронних органів з приватними детективними структурами;

3) вжиття заходів щодо формування у населення довіри до офіційно зареєстрованих приватних детективних агентств.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – Київ: Атіка, 2003–2014. – Т. 5: Кримінально-процесуальна та криміналістична діяльність поліцейських підрозділів. – 2009. – 1008 с.
2. Association of British Investigators [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Асоціації Британських детективів. – Режим доступу: <http://www.theabi.org.uk/>
3. Черков В.О. Приватна детективна діяльність у розвинутих країнах світу. В.О. Черков, П.О. Попов. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2010, Вип. 2, с. 248-259.
4. Балугев Е.Н. Частная детективная деятельность как структурно-функциональный элемент механизма реализации правоохранительной функции современного государства (сравнительно-правовой аспект). Е.Н. Балугев. Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. Вып. № 3, том 51, 2011, с. 10-15.
5. О мерах по совершенствованию охранной деятельности в Республике Беларусь: Декрет Президента Республики Беларусь от 23 декабря 1998 г. № 24 [Електронний ресурс]. Правовий портал. Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/bazaby09/sbor66/text66442.htm>
6. О частной детективной и охранной деятельности в Российской Федерации: Закон РФ от 11.03.1992 № 2487-1. Ведомости Съезда народных депутатов Российской Федерации и Верховного Совета Российской Федерации. 1992, № 17, Ст. 888.